

Sabina Burkeljca

Vinko
Möderndorfer:
Babica za lahko noč.

*Ilustrirala Tanja Komadina.
Dob: Miš, 2019.*

Pesnika, pisatelja, dramatika, filmskega in gledališkega režiserja Vinka Möderndorferja ni treba podrobneje predstavljati – s širokim razponom pisanja, prepoznavnostjo, nagradami in kakovostjo je močno zapisan na slovenski literarni, gledališki in filmski zemljevid. Osebnost se mi zdi še posebno izpovedno močan prav v poeziji, bodisi za otroke bodisi za odrasle. Poezija je posebna zvrst, katere bralstvo je nedvomno manj številčno kot bralstvo proze. Cilj nas, mentorjev branja, je navdihovati in navdušiti učence za prebiranje pesmi v prostem času. Motivacija za branje poezije pogosto leži prav v prepričljivi in ponotranjeni interpretaciji pesmi (npr. mentorjevi/mentorčini). Zame, denimo, je bilo to odločilno. K navdušenju pa zagotovo prispeva tudi kontinuirano branje.

Sama se že ves čas svoje poklicne poti v šoli (kot bibliotekarka in kot učiteljica slovenščine) sprašujem, kako ljubezen do literature prenesti na učence. Morda bo zvenelo nekoliko klišejsko, a vendarle – ljubezen, naj bo takšna ali drugačna, vedno pripomore k dobremu. Motivirati mlade za poezijo je od začetka mojega strokovnega delovanja ena mojih bistvenih nalog. Potreben je tehten premislek, kaj bomo mladim ponudili v branje,

da jih bo poezija pritegnila in bodo posegali po njej, tudi ko to ne bo treba za domače branje, bralno značko ipd. Katere pesmi ponuditi mladim, da bodo začutili, da poezija ni nekaj tujega, morda vzvišenega, nedostopnega, razčustvovanega, obvezno rimanega ali "samo za punce" (kot bi rekli nekateri fantje). In odgovor je – takšna poezija, da bo mladim dovolj blizu. Ena takšnih pesmi, ki odpira pot mlademu bralcu, je zagotovo pesem Vinka Möderndorferja *Pospravljanje sobe* iz zbirke *Ko grem spat* ("Sobo najprej pospraviš tako, / da se spočiješ"). Večina otrok se ob teh verzih nasmeje, muza, vidna je sprostitvev telesa, spontano se pojavi želja po novih pesmih ... In skoraj vedno se nato zgodi, da si tisto uro kdo izposodi kakšno pesniško zbirko. Pesniški subjekt v Möderndorferjevih pesmih namreč ni zatežen, žugajoč, vzvišen, ne opisuje npr. za mlade dolgočasnega naletavanja snega v kakšni odi snegu ali kaj podobnega. Otroci imajo radi pesmi, ki nagovarjajo njihov svet, svet, v katerem so razumljeni in sprejeti, pa četudi se jim npr. ne ljubi pospraviti sobe, ker se raje družijo s prijatelji. Mladi imajo radi humor in presenetljive preobrate, ki pa ne smejo iti toliko čez mejo, da se v ozadju ne bi začutilo topline.

V svoji najnovejši pesniški zbirki z naslovom *Babica za lahko noč* Vinko Möderndorfer nadaljuje svojo prepoznavno poetiko za mlade. Zbirka zelo raznolikih pesmi je namenjena otrokom v predbralni in bralni dobi, najstnikom in seveda odraslim. Ob teh pesmih se tako vnovič izkaže, da je vse, kar je kvalitetno napisano za otroke, kvalitetno tudi za odrasle.

Pesniške zbirke Vinka Möderndorferja so ilustrirali različni ilustratorji, tokrat je bila naloga zaupana Tanji Komadina, ki je pesmim s svojo izpovedno močjo dala še več zagona, mladim pa še več motivacije za branje. Zbirka prinaša pet sklopov oziroma razdelkov: *Zakaj se jim kolca*, *Babica za lahko noč*, *Pravljica spremeni poklic*, *Otročja luna* ter *Jaz in ti*, zbirko uvodno intonira pesem *Jaz sem ti*. Celotna zbirka je naslovljena po sklopu *Babica za lahko noč*, ki je tako celovit, zaokrožen, poveden in močan, da bi si zaslужil čisto svojo zbirko, če bi se vanj nateklo malo več tematsko sorodnih pesmi o babici.

Že uvodna pesem *Jaz sem ti* z ilustracijo babice, ki bere vnučku, bralcu pove, da se bližina skriva v trikotniku babica-vnuk/vnukinja-knjiga. Bližina dotika, bližina branja, bližina lepote z besedami in slikami vabi bralca in bralca k branju in doživljanju poezije.

Pa pogledjmo pobliže posamezne pesmi prvega razdelka. Mama se ves čas jezi na sina, a sin ve, da je bila zelo vesela njegovega rojstva ("No, ampak enkrat / sem mamu vseeno / pošteno razveselil. / To je bilo takrat, / ko sem

se rodil.”), kot pesniški subjekt izpove v zadnji kitici. Pesnik se v kar nekaj pesmih spretno poigrava z besedami, a to ni igra brez pomena – pesmi se po navadi zaokrožijo v sporočilnost (*Zakaj se jim kolca, Internat in internet, Babičini klobuki*). Drugič je na delu preobrat (*Zelo poredna žlica*) – za vse je kriva oživela žlica (predmet), ne otrok, čeprav seveda ta prevrača kozarce, krožnike. Tega pesnik nikjer v pesmi izrecno ne zapiše, a tudi najmlajšim bo zagotovo jasno, kdo je v resnici “krivec”. Podobno je tudi v pesmi *Kaj lahko naredimo, kadar nas odrasli jezijo*, ko pesnik zamenja odrasle in otroke – slednji odrasle kaznujejo, ker jih niso pustili na dvorišče. Je otrok lahko jezen? Seveda, le jezo mora izraziti na pravi način, na tak, da nikomur ne škoduje in ne z grdimi besedami. Pesnik inovativno, v nekaj vrsticah, izpove, kako se to naredi (*Vprašanja*). O grdih besedah teče beseda v štirivrstični pesmi *Svinja*. Sledi pesem *Prepoved*, kjer pesnik pesniško pofilozofira o tem, kaj se sme in kaj ne – jasno tako, da je na strani otrok, v zvezi z odraslimi pa se sprašuje “kaj pa oni sploh vejo”. Kaj je lepota, nam pripoveduje pesnik v pesmi *Vse je lepo*, kjer lepota ni samo klišejska (“Mala deklica vrta nos. / Deček po travi skače bos. / In to je lepo.”).

Sledi sklop pesmi *Babica za lahko noč*, v katerem je poudarjena ljubezen med babico in vnukom/vnukinjo. Ljubezen je začinjena s humorjem, neklišejskostjo, tudi z demistifikacijo tega odnosa. Babica je nekdo, ki da zobe v kozarec, če jo ti bolijo (*Babica ima še vedno zobe*); babice so tu zato, da z njimi neznansko uživamo, da pozabimo na težave (“Babice so zato, / da nam je manj hudo, / kadar se mama in ata / drug na drugega jezita / in tudi kričita.”). Pesmi z zvrhano mero humorja napeljujejo k razumevanju in spoštovanju starosti: babica na primer iz trgovine namesto šest jajc prinese šest srajc, saj slabo sliši. Lahko je tudi drzna in neposredna, kot v pesmi *Vprašanje in odgovor*: “Zakaj ne znaš peči piškotov?” / sem babico nekega dne kar naravnost vprašal. / “Zato, ker ti ne izdeluješ robotov,” / mi je babica nekega dne kar naravnost odgovorila”. V nekoliko daljši pesmi *Babica in piškoti* (zdaj že vemo, da piškotov ne zna peči), se z vnukom lotita peke prav posebnih piškotov v obliki traktorja, kaktusa, računalnika, pralnega stroja ... in piškoti so se pekli do temne, rjavkasto črne barve, a jih vseeno zmanjka. Vnuk ima babico zelo rad, tudi takrat, ko ob prebiranju zgodbe za lahko noč zaspil prej kot on (*Babica za lahko noč*). Babičina drznost se pokaže tudi v pesmi *Babica na kolesu* – babica namreč popazi na poštarjevo kolo tako, da se z njim malo popelje naokrog in je do večera ni nazaj (pesnik spet zamenja vloge odrasel-otrok, pri čemer babica izpade “kul”). In navsezadnje se izkaže, da babici ni treba vzgajati vnuka, temveč

ata in mamu, ki se prepirata. Babica ju kaznuje takole: "Potem ju je babica v shrambo zaklenila / in za njima luč ugasnila. // Iz shrambe ju je šele takrat spustila, / ko sta drug drugemu dve uri *oprosti* govorila." Pesnik znova pokaže izvirnost, hkrati pa ne gre čez mejo. In če tokrat omenim "pedagoško" sporočilo pesmi: otrok spozna, da se je za dober odnos treba potruditi in se pogovarjati tako dolgo, dokler ni prepir poravnan. Ta sklop pesmi je najbolj povezan, dodelan, zgodben in kot celota izpovedno močan.

V sklopu *Pravljica spremeni poklic* beremo raznovrstne pesmi, ki obravnavajo različne teme, od zaljubljenosti majhnih in malo večjih otrok do Genetove prodajalne zelenjave, takšne, ki raste iz njegovih ušes, in juhe, ki jo pesnik igrivo poimenuje *juhopiha*. Z besedami se poigra tudi v pesmih *Logično* in *Odgovor*, kjer pravi: "Če je pravljica zato pravljica, / ker ima zmeraj prav, / potem je mravljica zato mravljica, / ker ima zmeraj mrav." Kaj postane pravljica, ko spremeni poklic? Pravzaprav nismo presenečeni, da jo pesnik "zaposli" kot prodajalko kino vstopnic: "Filmi so ji zelo všeč, / zato je sklenila, / da se ne bo /nikoli več vrnila." Saj vemo, da pesnik ne misli povsem resno, je pa zagotovo izvirno.

Kot namiguje že naslov sklopa *Otročja luna*, so otroci v njem zelo mali, tudi predšolski (nosijo plenice, ne znajo še izgovoriti črke R, recitirajo izštevanke ...). V istoimenski pesmi se otrok skrega z luno, ki pa se hitro užali in izgine z neba. V pesmi *Je res?* vsi napredujejo, razen učiteljice, ki je že vse življenje v prvem razredu. Posebna je zagotovo pesem *Zdlavo, jutlo! Si dobro spal?*, v kateri otrok še ne zna izgovoriti črke R, zato te tudi v pesmi ni, v *Zviti kači* pa pesnik vzgojno opozori na cesto, ki je lahko zelo nevarna, saj "na njej vsak / nepreviden / korak / z življenjem / se plača".

Sklepni razdelek *Jaz in ti* tvorijo štiri pesmi. Prvo, z naslovom *Strah* bi lahko pomaknili kar v sklop *Babica za lahko noč*, v njej namreč vnuka postane strah, kaj se bo zgodilo, ko babice ne bo več. Vnukov strah je odveč – pesnik mu izredno spretno napiše tolažeč odgovor. Predzadnja pesem pa se vrača na sam začetek zbirke (k uvodni pesmi), saj ji je sporočilno in besedno sorodna, v obeh primerih je podobna tudi ilustracija babice in vnuka/vnukinje v njenem objemu. Tako srčno, sprejemajočo babico sem imela v otroštvu tudi sama, kakšna neverjetna sreča je to, vem šele zdaj. In morda bi se tukaj lahko zbirka končala, a v čisto zadnji pesmi *Kaj bi bilo* se pesnik sprašuje, kaj bi bilo, če bi življenje teklo nazaj, če bi bili najprej stari, potem pa vedno bolj mladi ...

Pesmi v zbirki *Babica za lahko noč* so igrive, pesnik otrok/mladih ne podcenjuje – spoštuje jih in sprejema, takšne, kakršni so, tudi takrat,

kadar se jim kaj ponesreči, tudi takrat, kadar je otrok jezen ali žalosten. V pričujoči zbirki Möderndorfer ostaja zvest svoji poetiki in brez dvoma bodo te pesmi živele med slovensko mladino vse od pleníc naprej. Pesnik namreč ostaja zvest otroku v sebi in s tem vsem otrokom, ki bodo skupaj z mentorji branja ali sami uživali v tem zavezništvu in jih ne bo strah, da pesmi nekoč ne bo več. Ko so pesmi enkrat dovolj globoko v srcu, ostanejo tam za zmeraj. Mislim, da zna Pesnik prav dobro poskrbeti za to, da najprej preberemo pesem, potem zanjo koga navdušimo, šele potem, če že, pa pospravimo sobo.